

kívánó üzletemberek számára *Business Connection* néven. Ez öt területen úgy tesz lehetővé információkeresést, hogy nem kell hozzá kereső parancsnyelvet tanulni: a céginformáció, a pénzügyi felmérések, a termékek és piacok, az eladások tervezése és az utazástervezés terén. Külön segítséget nyújt a tapasztalatlan keresők számára nehézséget okozó néhány kérdésben, például abban, hogy egy cég nevét többféleképpen is írhatják.

A *Dow Jones* cég //QUICK nevű rendszere csak céginformációra rendezkedett be, de mindössze a cég nevét kell beírni ahhoz, hogy a rendszer hat különböző adatbázisból gyűjtse össze az erre a cégre vonatkozó információkat, beleértve a céggel kapcsolatos üzleti híreket, pénzügyi és piaci felméréseket is.

A *Mead* szolgáltatóközpont *Lexis/Nexis* adatbázis-szolgáltatása más utat választott: Apple Macintosh számítógépre írt *Jazz* nevű front-end rendszere a kereső parancsnyelvet nem ismerő felhasználó számára annak intelligens terminálként működtetett saját számítógépén alakít ki menürendszerű keresést.

A newsletter típusú kiadványok fokozott bekapcsolása

Rohamosan nő az adatbázisokban kereshető newsletter típusú kiadványok száma.

A newsletterekre, ezekre a periodikusan vagy közel periodikusan megjelenő, de az újságoknál jóval kisebb terjedelmű, gyakran nagyon egyszerű sokszorosítási technikával készülő kiadványokra általában jellemző, hogy nagyon friss információkat tartalmaznak. – A ref.

A *NewsNet* központ 300 newsletter (hírlevél) teljes szövegét teszi online elérhetővé, közülük 60 foglalkozik a beruházásokkal, 30 a távközléssel, 13 az adózással, 57 a szabályozó rendelkezésekkel, 44 a nemzetközi kereskedelemmel. Ha valaki mind a 300 nyomtatott kiadványra elő akarja fizetni, évi 63 000 dollárjába kerülne.

Társulások, egyesülések, közös vállalkozások

A szolgáltatóközpontok igyekeznek egyesíteni erőiket a nagyobb eredmény érdekében. A *DataTimes* és az *Infomat* például közös kapuszolgáltatást hozott létre az USA és Kanada részére. E két szolgáltató felhasználói kölcsönösen bekapcsolódhatnak a másik szolgáltatóközpontba is.

A *DataTimes* a *Dow Jones News/Retrieval* szolgáltatóközponttal is összefogott, így felhasználói az utóbbi szolgáltató adatbázisaiban is kereshetnek.

A cikk megírása óta még több hasonló üzlet született, de voltak cégek megvásárlásával megvalósított valódi egyesülések is. Így került egy tulajdonos kezébe például a *Pergamon*, az *Orbit* és a *BRS*. – A ref.

A CD-ROM

A CD-ROM kiadványok között is nagy számban jelennek meg olyanok, amelyek gazdasági-üzleti adatbázisokat tartalmaznak. A *Datext Corporate Information Database* például négy lemezen hat üzleti – négy teljes szövegű és két bibliográfiai – adatbázist tartalmaz. A *CD/Corp Tech* nevű kiadvány egy lemezen a csúcstechnikában érdekelt 12 000 cégről tartalmaz információkat. Az *InfoTrac* nevű CD-ROM kiadvány három bibliográfiai adatbázisnak a legutóbbi négy évre vonatkozó részét egyesíti, és körülbelül 900 periodikára vonatkozólag tartalmaz információt.

A "tisztá" CD-ROM kiadványoknál is izgalmasabbak a CD-ROM– online hibrid rendszerek, amelyek kiküszöbölik a CD-ROM technikának azt a hátrányát, hogy ritkább aktualizálást enged meg, mint az online rendszerek. Ilyen hibrid rendszer például a *Wilson* cég *Business Periodicals Index* nevű kiadványa. A CD-ROM kiadvány előfizetése itt korlátlan hozzáférést biztosít a megfelelő online adatbázisokhoz. Ugyancsak hibrid az a rendszer, amelyet a *Datertext* és a *Dow Jones* hozott létre *CD/Newsline* néven. Itt a CD-ROM lemez mintegy 10 000 cégről tartalmaz történeti, üzleti és pénzügyi információt, az online rész pedig a 90 napnál nem régebbi híreket tartalmazza ugyanezekről a cégekről. Az előfizetési díj itt attól függ, hogy a felhasználó a CD-ROM lemez mellett hány óra online időt köt le.

A CD-ROM és az online technika integrálása várhatólag teljesen átalakítja majd a felhasználói kör szerkezetét, és sokak számára teszi sokkal vonzóbbá a számítógépes információkeresést.

/ACKERMAN, K.: The subject is: Business. An update on electronic information sources. = *American Libraries*, 18. köt. 5. sz. 1987. p. 378., 380., 382–383./

(Válasz György)

Információs források lézerlemezen: a CD-ROM adatbázisok statisztikája

1988 volt a CD-ROM áttörésének éve: az előző évhez képest 67%-kal nőtt a beszerezhető adatbázisok száma, ma már mintegy 200 címről van tudomásunk. Ezen belül témakör szerint kisebb-nagyobb eltérések vannak. A társadalomtudományi adatbázi-

sok száma megkétszereződött (18-ról 36 címre), a közgazdasági és természettudományi adatbázisok 76, az általános jellegűek (szótárak stb.) pedig 45%-os növekedést mutatnak. Az egyes témakörök aránya ma: humán tudományok: 4%, társadalomtu-

dományok: 18%, gazdaság: 19%, természettudományok és műszaki tudományok (beleértve az orvostudományt is): 32%, általános jellegűek: 27%.

Míg 1987-ben nagy szerepet játszottak a könyvtárak igényei, ma már ez a motívum kezd háttérbe szorulni, a könyvtári termékek (*LaserQuest, Intelligent Catalog, LISA, Books in Print Plus, Info Trac II* stb.) részaránya jelentősen csökkent.

Ami az adatbázisok típusát illeti, egyaránt vannak bibliográfiai indexek kivenet nélkül (*PsycLIT, ERIC*) és kivenet nélkül (*Art Index, Bibliofile*), forrásadatbázisok teljes szöveggel (*Luther Bible, Pravda on Disc*) és numerikus adatokkal (*Compact Disclosure, Census of Agriculture*), továbbá referenz célú adatbázisok (a postai címeket tartalmazó *Postcode Address File* vagy a *Directory of Library and Information Professionals* c. névjegyzék a könyvtárosokról és tájékoztatói szakemberekről). Két grafikus (*Map Cabinet, GEOdisc*) és egy zenei adatbázisról is tudunk (*Universe of Sound*), ezek online módon általában nem hozzáférhetők. Bár 1987 óta csökken az arányuk, a bibliográfiai indexek még mindig 39%-át adják a CD-ROM termékeknek. A legnagyobb ütemben (87%-kal) a referenz célú adatbázisok szaporodnak. Az adatbázisok lefrissítésének (az új lemez kiküldésének) üteme egy hét és öt év között változik (az *Oxford English Dictionary* esetében semmiféle rendszerességet nem lehet megadni), kb. 40%-uk negyedévente vagy ennél gyakrabban megújul, 42%-uk vi-

szont csak évente vagy annál is ritkábban. A referenz-adatbázisok a leginkább kurrenszek, ezeknek mintegy 20%-át havonta újra kiadják.

Az árakat nehéz felbecsülni (a különféle, egymással össze nem vethető opcionális szolgáltatások, árkonstrukciók miatt), de reményt keltő, hogy az átlagot tekintve már megkezdődött az árak csökkenése: a középérték egy év alatt 1273-ról 1095 USD-re csökkent, és vannak 200, sőt 100 dollár alatt kínált termékek is (pl. a *GALE Experiment Data Set* vagy az *International Dictionary of Medicine*). Két lézerlemez adatbázis (*Small Business Consultant, Stat Pac*) ára kevesebb, mint ezek nyomtatott változatáé.

A hardverkövetelmények különfélék, viszont az adatbázisok 95%-át lehet használni IBM PC/XT/AT környezetben. A legtöbb az MS-DOS 2.1 verzióját igényli, és 72%-uknak nincs nagyobb operatív tárra szükségük 512 kb-nál. A CD-ROM lejátszók közül a Hitachi, Philips és a Sony a leggyakoribb követelmény, de néhány adatbázis ezek közül bármelyikre futtatható.

A legtermékenyebb CD-ROM kiadók: az OCLC, a Wilson, a Lotus és a SilverPlatter.

/NICHOLLS, P. T.: Information resources on laserdisk: statistical profile of currently available CD-ROM database products. = Laserdisk Professional, 2. köt. 2. sz. 1989. p. 101–108./

(Mándy Gábor)

CD-ROM adatbázisok értékelése a könyvtári állománygyarapítás szempontjából

A hagyományos könyvtári állománygyarapítás az új könyvek és folyóiratok kiválogatására irányul. Az idők múltával a technika a hagyományos nyomtatott információ mellé más közegeket is felsorakoztatott: a mikrofilmet, az audio- és video-magnószalagokat, fényképeket, majd a számítógéppel olvasható mágnesszalagokat, az online adatbázis-keresést stb. Az új hordozók, módszerek általában több információt kínálnak a nyomtatott szövegnél jóval kisebb hordozóterületen. Újabban ezekhez egy további új technika, a kompaktlemez csak kiolvasó memória, a CD-ROM (*Compact Disk–Read Only Memory*) társult.

Ez az új közeg az irodalomkutatás forradalmasítását ígéri. Nemcsak azzal, hogy szinte gombnyomásra hatalmas adatmennyiségeket szolgáltat, hanem azzal is, hogy a termékbe a bibliográfiai adatok hozzáféréseinek, lekérdezéseinek eszközei is be vannak építve, és egyéni adatkezelésre jóval alkalmasabbak a kártyakatalógusnál vagy a nyomtatott indexeknél, referálólaponál. Kevés új technika váltott

ki ekkora lelkesedést a tájékoztatói szakemberek körében, mint a CD-ROM adatbázisok módszere.

Az USA-beli *Columbia Egyetemi Könyvtár* (New York) munkatársai kísérletet kezdeményeztek olyan céllal, hogy a CD-ROM adatbázisok nagy kínálatából milyen *kritériumok* alapján válasszák ki a könyvtári állomány gyarapítására a számukra legmegfelelőbb adatbázisokat. Az állományépítési politika célja általában az egyetemi kutatások széles körének támogatása. Nyoic kritériumot határoztak meg, mint az állomány fejlesztésének döntési pontjait:

- ▶ a kutatási programok körébe való beilleszkedés, vagyis a relevancia,
- ▶ a szakterületen belül a feldolgozott információk köre,
- ▶ a meglévő információk rések kitöltése,
- ▶ a tudományos minőség,
- ▶ az információk frissessége,
- ▶ az információk kereshetősége, hozzáférhetősége,
- ▶ a nyelv,
- ▶ a költségek.